Nadejda IVANOV
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

ÎNTOARCEREA LA ORIGINI PRIN OGLINDA ALTERITĂȚII

Abstract. Mircea Eliade restored through characters a living world of eternal in which they are reborn. The male character, Allan, is going through a long spiritual and mental metamorphosis, even through a physical one. And India, which he came to civilize, charms him by her archetypal images in which he recognizes his being. The surrounding world emphasizes the anamnesia, triggering memories of the collective unconscious flow. Consequently, he listens to the voice inside, and discovers the absolute reality of who he tried to escape. He finds peace in Maitreyi *woman*, who manages to destroy the duality of *anima-animus* through an erotic – mystical ritual.

Keywords: India, archetypal images, collective unconscious, erotic – mystical ritual, the duality of *anima-animus*.

Țesătura narativă a romanul *Maitreyi* are la origine trăirile şi observaţiile tânărului Mircea Eliade aflat în India între anii 1929 şi 1931. Romancierul beneficiază de o bursă din partea statului român şi a maharajahului de Kasim Bazar pentru a elabora teza de doctorat despre yoga, sub îndrumarea profesorului de filozofie de la Universitatea din Calcutta, Surrendranath Dasgupta. Însă insolitul şi profunzimea gândirii şi culturii indiene le va cunoaşte, în special, datorită ospitalităţii dascălului ce-l va integra, imediat, în familie. Prin urmare, tânărului Eliade i se oferă chiar de la început o şansă să descopere pe viu o lume cu totul nouă, un univers de gândire şi de simţire ce-l impresionează până în adâncul fiinţei. „Suportul didactic" principal devine fiica cea mai mare a profesorului, Maitreyi. Feminitatea acesteia reuşeşte să zdruncine mândria şi scepticismul europeanului. Respectiv, dimensiunea spirituală şi tainele Indiei preschimbă egotismul tânărului într-o împlinire de sine. E o experienţă a întoarcerii spre Centrul existenţial, pe care tânărul romancier hotărăşte s-o imortalizeze prin romanul său *Maitreyi*. Evenimentele şi persoanele importante sunt transfigurate şi preschimbate, păstrându-se doar numele personajului-axă, a personajului-simbol. Opera a fost înalt apreciată de la apariţie, indiscutabil, mai întâi, pentru caracterul ei exotic şi nuanţa erotico-mistică – o noutate, de altfel, în istoria literaturii române. E un moment de creaţie decisiv pentru Mircea Eliade. Bogăţia filozofiei descoperită în valorile culturale hinduse va influenţa considerabil studiile ştiinţifice şi creaţia sa literară din viitor.

Romanul *Maitreyi* are, în biografia de creaţie a lui Mircea Eliade, două funcţii de bază: prima – anticipează şi pregăteşte cititorii pentru înţelegerea teoriei ştiinţifice, de mai târziu, de *homo religiosus*, timpul şi spaţiul profan, timpul şi spaţiul sacru, Spiritul

BDD-A20056 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:50 UTC)

Suprem, erosul mistic etc., explicate artistic, de altfel, în roman. Şi a doua – introduce un *eu* fidel şi credibil, ce sporeşte verosimilitatea, respectiv, interesul cititorilor, datorită caracterului autobiografic. În acelaşi timp, textul artistic este unica posibilitate a tânărului Eliade de a-şi mărturisi povestea de dragoste, fiindcă „nu poți să-ți povesteşti viața, decât dacă o transformi în prealabil într-o viață a altuia" [1, p. 179], spune Marius Lazurcă.

Chiar de la început, romanul trădează o oarecare resemnare şi o „uitare de sine" a personajului narator față de condiția sa umană, şi anume, pierderea momentelor de împlinire spirituală. Forma respectivă de scriere este ca un analgezic spiritual. Prin retrăirea erosului, naratorul se simte protejat de timpul şi spațiul profan. În explicațiile despre lacuna de memorie cu privire la prima întâlnire cu Maitreyi, sesizăm un fior de vinovăție, o culpă în fața acestei surse de plenitudine interioară. Fata, apreciată spre finalul romanului ca Marea Zeiță a sufletului, la început apare „urâtă – cu ochii ei prea mari şi prea negri, cu buzele cărnoase şi răsfrânte, cu sânii puternici, de fecioară bengaleză crescută prea plin". Reconsiderarea vine printr-o consecință de metanoia, prin dobândirea acelui ochi ascuns care deschide posibilitatea de a vedea ființa umană din interior, prin ascultarea simțurilor. Trăsătura definitorie a personajului, antitetică în raport cu Maitreyi şi cu celelalte personaje locale, se explică prin originea sa culturală şi etnică de european care n-a fost niciodată în corelație cu natura, n-a trăit după modelul cosmologic hindus şi n-a ştiut despre contopirea cu Marele Tot. Egolatru şi suficient sieşi, el are iluzia că individualitatea sa este una de excepție în anturajul în care a nimerit şi-l ridică deasupra acestor „primitivi". Este vorba despre inginerul englez, Allan, angajat în India pentru desen tehnic la noua societate de canalizare în Tamluk. Aici îl cunoaşte mai de aproape pe Naredra Sen, cel dintâi laureat din Edinburgh, tatăl lui Maitreyi. Personajul se bucură de respect şi încredere din partea patronului, ceea ce-i accentuează egocentrismul şi suficiența de persoană cu un statut deosebit, excepțional.

Până la cunoaşterea lui Maitreyi, Allan îşi trăieşte viața într-o frivolitate inconştientă. Distracțiile cu prietenii europeni, libertățile tinereții, aventurile amoroase îl sustrag de la o eventuală meditație asupra rostului existenței. Pare că nimic nu poate să-i tulbure echilibrul interior, ce i-ar pune la îndoială obişnuitele sale principii, cultura, religia, dar şi individualitatea sa de bărbat liber şi fără probleme de conştiință. Momentul declanşator, o intuiție a unei stări primordiale pre-conştiente se manifestă odată cu sentimentul străin şi ciudat al revenirii la origini, cu apropierea de natura primară a Indiei. Rezultă o stare care îi aminteşte de „ceva" puternic cu totul altfel decât sine [2, p. 66], remarcă Mircea Eliade în *Mitul eternei reîntoarceri*. În adâncul ființei se produce o ruptură, în el se trezeşte ceva „primordial de care se bucura înainte de Timp, înainte de Istorie. Această despărțire s-a manifestat sub forma unei rupturi produse în el însuşi şi totodată în Lume" [3, p. 204]. În acest moment Allan presimte cu acuitate frivolitatea vieții de până acum, astfel fiindu-i afectată ignoranța (*avidya*), cea care, potrivit filozofiei budiste, „produce lucrurile compuse, multiplicitatea", iar în consecință, cunoaşterea inautentică [4, p. 19]. Cunoaşterea luciferică, după cum o mai numeşte filozoful român Lucian Blaga, abate omul de la căutarea *ființei din sine*. Natura însă restabileşte ruptura spirituală a personajului lui Eliade cu o rază de lumină transcendentă din timpul arhaic, funcția căreia este să trezească nostalgia plenitudinii. Din care cauză Allan este cuprins de o starea feerică şi insolită redată artistic astfel: „nu ştiu ce măreție firească şi inumană trăia atunci în mine.

BDD-A20056 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:50 UTC)

Aş fi făcut orice, deşi nu mai doream nimic. Gustul singurătăţii mele în această lume de minuni mă ameţise.(...) Umblam fără să înţeleg nimic". Aceeaşi chemare obscură faţă de un *alt fel* de dragoste, din afara umanului o simte şi Pavel Anicet, personajul principal din *Întoarcere din rai*: „Să poţi rămâne toată viaţa singur, să te înfrăţeşti cu fluturii şi cu paserile, să iubeşti stelele şi apele, să-ţi satisfaci instinctul acesta care duce la moarte (...) iubind orice altă viaţă, în afară de o viaţă umană". Constatăm că atât Allan, cât şi Pavel au auzit „partea spirituală din om, acea pe care sufletul încătuşat în trup o cheamă cu o iubire nostalgică" [6, p. 95]. Personalitatea artificială a protagonistului Allan devine tot mai fragilă odată ce eternul spiritual îi relevă splendida sa manifestare cosmică. Altfel spus, nu se mai poate mulţumi doar cu natura sa masculină, ci va înainta în decriptarea misterelor abia cunoscute prin *anima*. Respectiva dezvăluire interioară induce omul spre dorinţa de a se naşte din nou.

Tot aici observăm că Cerul şi Pământul, în momentul de beatitudine, nu mai erau diferite în viziunea tânărului, ci un tot întreg desăvârşit: „Mi-aş fi pus braţele sub cap, şi privind oceanul acela albastru de deasupra mea, aş fi aşteptat să se scurgă minutele ... aproape fără să le simt". Starea resimţită de personaj indică o comuniune a spiritului individual cu cel cosmic (purtând în filozofia indiană denumirea de *Brahman*) într-un tot întreg indivizibil. În acelaşi timp, dacă e să facem o referinţă la gândirea chineză veche, există două forţe primordiale *yin – yang*, datorită cărora descoperim în metamorfozele personajului lui Eliade încă o schimbare semnificativă. Forţele masculinului şi femininului (*yin – yang*) se relevă într-o mişcare orientată spre Cer. Este o şansă pentru personaj de a accede către Sinele arhetipal, până atunci necunoscut de el. Trezit în interiorul său, Sinele transcende trăirile personale după modelul cosmic.

Este un moment ontologic, de altfel, întâlnit şi în altă operă literară a lui Mircea Eliade, *Ivan*. Naraţiunea se structurează pe mai multe planuri narative, realizate artistic prin treceri periodice ale personajului Darie din vis în vis. Atât drumul real anevoios spre casă, cât şi visele îl ajută să i se reveleze propria condiţie umană. Itinerarul nocturn simbolizează coborârea în inconştientul colectiv, întoarcerea la primordial: „După aceea ne înfundăm din nou în porumbişte...", „...greierii se împuţinaseră, (...) se întunecase, chiar nu pătrundea de nicăieri nicio adiere şi văzduhul era încă închis. (...) Şi uneori bocancul îi rămânea prins în vreo buruiană (...) şi smucindu-şi piciorul smulgea buruiana din rădăcini". La acest itinerar simbolic se adaugă şi imaginea unui *alter ego*, necunoscutul mort şi îngropat, care apare în vis. Acest prizonier eliberat am putea spune că reprezintă sufletul Universului sau în terminologia gândirii indiene *Brahman*-ul care explică rostul existenţei lui Darie: „Să trezim spiritul care zace alienat în orice viaţă". În felul acesta lui Darie i se relevă importanţa *alterităţii* ca Spiritul Suprem îngropat în trup. Aceeaşi intuiţie o are şi Allan în citatul de mai sus, dar el trece peste ea fără să-i dea, la început, importanţa cuvenită, întorcându-se la activităţile de rutină şi mediocre. Important este totuşi faptul că impactul spiritual al experienţei mistice nu se pierde definitiv. Un exemplu în acest sens ar fi meditaţiile sale: „Mă gândeam la Norinne, la Harold, la ceilalţi toţi, şi mă întrebam cum au intrat în viaţa mea, ce rost am eu printre existenţele lor atât de tihnite şi de mediocre". În susţinerea acestei idei vine şi profesorul Sen: „Dumneata, Allan, ai alte drumuri înainte. Viaţa anglo-indienilor ăştia nu e demnă de dumneata. (...) n-ai să iubeşti niciodată India alături de ei".

BDD-A20056 © 2015 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:50 UTC)

În consecință, sentimentul împlinirii în sensurile sale ontologice, de care Allan fusese privat până în acel moment, se descoperă plenar cu alte imperative de viață, de trăire şi de comportament. În felul acesta, el tinde să respingă tot ce este meschin: fetele „ieftine", prietenii neadevărați, încercând să depăşească şi haosul emoțional. Şi în locul lor vine doar Maitreyi. Fata care, la prima vedere, i se pare urâtă, o ființă primară, prezența căreia însă îl tulbură neaşteptat: „...iar după el, cu ezitări şi paşi moi, Maitreyi. Am simțit cum mi se opreşte inima...", „Mă întrebam atunci, puțin mâniat de stângăcia mea, ce mă turbură în prezența acestei fete, pe care n-aş iubi-o niciodată, cu care mă voi întâlni sporadic şi inutil". O explicație a comportamentului lui Allan o găsim la psihanalistul C. G. Jung, care susține că „în inconştientul bărbatului există o imagine colectivă moştenită a femeii, cu ajutorul căreia el sesizează esența femeii" [7, p. 218]. Tulburarea personajului semnifică, de fapt, un început de dragoste. Forțele erosului răbufnind din adâncurile inconştientului pun stăpânire pe întreaga sa ființă masculină. Allan este însă şi un european, în el se dă acerbă o luptă interioară. El încearcă să minimalizeze sentimentele sale şi interesul real pentru Maitreyi. În fața prietenilor el mimează cu ironie indiferența: „Începui să bârfesc şi pe inginer, şi pe Maitreyi, fără să cred un cuvânt din cele ce spuneam", spune naratorul.

Cu timpul, simte în interior o dedublare a personalității. La eul său cotidian, profan, de european frivol şi raționalist, se adaugă o *anima*, tot atât de vie şi înflăcărată: „Mi-aduc aminte că strigau în mine două suflete: unul mă îndemna către viața nouă, pe care niciun alb, după ştiința mea, nu o cunoscuse de-a dreptul din izvor, (...) pe care prezența Maitreyiei o făcea mai *tainică* şi mai fascinantă ca o legendă". Observăm că în Allan s-a născut un *altul,* străin şi enigmatic. E Sinele care are nevoie de un spațiu şi un timp sacru. De aici şi acceptul său de a locui în familia inginerului Sen. Decizia are un sens adânc. Casa va sluji drept uter din care el va trebui să renască.

Imaginea artistică a personajului Maitreyi variază pe parcursul romanului în funcție de emoțiile şi sentimentele naratorului, dat fiindcă nararea este una subiectivă. Allan, după cum am menționat mai sus, nu observă nimic deosebit în această fată. Însă treptat, *animus*-ul este tot mai mult afectat de *anima* secretă a tinerei indiene, fiind, pe parcurs, toată ființa sa, absorbită de admirație pentru Maitreyi, începând cu personalitatea secretă a tinerei ce nu i se dezvăluie în mod obişnuit. Astfel că toată ființa sa e cuprinsă de admirație pentru Maitreyi: „nu mă săturam privind-o, iar acele câteva minute mi s-au părut nesfârşite. Nu ştiu ce spectacol sacru îmi părea mie râsul ei şi sălbăticia acelui trup aprins. Aveam sentimentul că săvârşesc un sacrilegiu privind-o". Acest necunoscut greu de descifrat nu este decât alteritatea sa. Prin femeie, Allan îşi proiectează visele, în încercarea de a se regăsi, aşa după cum susține şi Simone de Beauvoir „...femeia apare în acelaşi timp ca o plenitudine de a fi în opoziție cu această existență al cărei neant bărbatul îl simte în sine. (...) În femeie se întruchipează în mod pozitiv absența pe care orice creatură o poartă în suflet şi, căutând să se regăsească prin ea, bărbatul speră să se împlinească pe sine" [8, p. 9]. Prin urmare, în Maitreyi, personajul narator găseşte prilejul descoperirii de Sine, imposibilă până atunci. Atracția, doar energetică la început, creşte fulgerător într-un sentiment de reînviere interioară, coplesindu-l şi eliberându-i inconştientul însetat de Lumină. Dragostea, afirmă Mircea Eliade, îl scoate pe om din sine, „proiectându-l în persoana iubită, tinzând să se identifice

BDD-A20056 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:50 UTC)

cu ea şi anihilează astfel individualitatea, şi cu o expresie tehnică, are loc deplasarea centrului de greutate al fiinţei omeneşti din *sine* în *celălalt*, în fiinţa iubită" [9, p. 72]. Romanul *Maitreyi* ne înfăţişează misterul erosului ce împreunează doi tineri necunoscuţi, dar, cel mai important, din două emisfere culturale diferite, care, la prima vedere, par incompatibile. De aceea, jocul devenirii androginice „dezactivează" raţiunea europeanului şi abordează doar sufletele lor separate. Erosul mistic mai prevede ca tot ce este lumesc să rămână în afara ritului de iniţiere, fiindcă „sufletul nu ia cu sine mulţimea de amintiri pământene, (...) puţine amintiri de aici îl însoţesc în lumea inteligibilă" [10, p. 68], afirmă Jean Bruno.

De menţionat că însuşi personajul Maitreyi nu este o simplă zămislire naratologică, ea mai este şi o *Mare Zeiţă* a personajului narator. Prin intermediul ei, Allan va descoperi şi se va uni cu *fiinţa* născută din sine. Astfel că întoarcerea la modelul existenţei arhetipale începe cu trecerea de la interesul banal la etapa de studiere a complexului inconştient *anima* reflectat în tânăra indiancă, fiindcă nimeni, spune C. G. Jung „nu se poate debarasa de sine în favoarea unei personalităţi artificiale" [6, p. 221]. De la început orice presupunere despre personalitatea lui Maitreyi este eronată, lui Allan, nu-i reuşeşte să o aprecieze definitiv. Nu se potriveşte niciunui tip de fete cunoscute până acum: proaste sau simple. Timp în care prezenţa ei, fără să înţeleagă de ce, îl face fericit. Fiinţa ei se aseamănă unui Univers ce-i deschide noi viziuni şi cunoaşteri. Cel mai important este însă libertatea şi noutatea descifrată din trupul şi comportamentul lui Maitreyi prin care îşi simte *celălalt eu*: „trupul aproape descoperit (...), cu părul în ochi, cu braţele pe sâni şi o văd mişcând din picioare, cutremurându-se de râs, repezindu-şi papucii, cu o aruncătură de gleznă, tocmai în celălalt capăt al zidului", „mă atrăgeau vorbele ei, mă încântau gândirea ei incoherentă, naivităţile ei, şi multă vreme, mai târziu, mi-a plăcut să mă consider om întreg alături de această barbară". Observăm că această nouă latură *anima* îl orientează spre o unire mistică, care-l va ferici, dar şi şoca în acelaşi timp. Astfel că pasul următor în regăsirea Sinelui îl reprezintă confruntarea gândirilor celor doi tineri în timpul primelor discuţii. Allan este plăcut surprins de gândirea primară, apreciază lipsa de „orgoliu al originalităţii" [12, p. 12], dar şi siguranţa de sine a fetei, imaginea verso a europeanului, de altfel. Sunt calităţile fără de care unirea lor ar fi imposibilă. Ele îmblânzesc egocentrismul pronunţat al tânărului şi armonizează diferenţele de mentalitate.

Climaxul discuţiilor dintre cei doi tineri se descoperă în momentul când sora mai mică a lui Maitreyi, Chabu, îl întreabă pe Allan ce a zis pomul din povestea narată de dânsul. Discuţie, de altfel, ce l-a introdus pe europeanul Allan în filozofia şi cultura indiană. Reieşind din adevărul indic că toţi pomii au suflet, Allan descoperă în Chabu şi în Maitreyi un suflet panteist: „E arbustul din curte, povesteşte Maitreyi, acela cu ramurile pe balustrada verandei. Chabu îi dă în fiecare zi mâncare: turtă şi prăjituri, şi firimituri din tot ce mănâncă ea". Conversaţia l-a impresionat nespus. Mai mult, i se pare o descoperire ştiinţifică despre cultura indiană. Iar fetele reprezintă documentele rare, care, de altfel, după închipuirea europeanului, au citit prea multe poveşti. Însă primitivismul remarcat se explică altfel. C. G. Jung susţine că primitivii posedă „o conştiinţă nesigură, fragilă, abia desprinsă din apele originare ale inconştientului" [13, p. 15].

BDD-A20056 © 2015 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:50 UTC)

De aceea, pentru ei, lumea înconjurătoare este doar o reflecție a lumii arhetipale. Iar lipsa barierei raționale favorizează deplasarea necontrolată de la un nivel la altul. Existența deci este mereu alimentată de fluviul inconștientului.

Referindu-ne la simbolul arborelui, amintim că la cei vechi acesta, conform spuselor lui Mircea Eliade, avea un sens exclusiv religios. Pe lângă semnificația inițială de fertilitate, mai este văzut şi ca o reprezentare a Cosmosului. Elementul sacru exprimă „formula iconografică a realității absolute", dar şi Creația [14, p. 113]. Datorită rădăcinii spirituale şi culturale a lui Maitreyi şi Chabu, realitatea absolută se conturează foarte simplu prin relația femeie – arbore. O relație specifică culturii indiene, precizează Mircea Eliade, în care dispar dubletele simbolice, devenind *unio* – sufletul femeie-arbore. De aceea Chabu şi Maitreyi sunt convinse că natura trăieşte prin ele şi fericirea lăuntrică nu poate fi atinsă decât prin taina universului, deschisă singură din interiorul omului [15, p. 50]. Sufletul pomului şi al lui Chabu s-au unit în unul din momentul alegerii acestuia, drept argument fiind şi răspunsul copilei la provocarea lui Allan: „Bine, Chabu, dar pomul nu mănâncă turte. – Dar *eu* mănânc! răspunse ea foarte mirată de observația mea". Pornind de aici, omul şi pomul împărtăşesc orice sentiment, se bucură şi suferă împreună. Se completează reciproc emoțional şi energetic. Ba mai mult, starea spirituală şi orizontul de gândire se ridică de la nivelul interior spre cel exterior. Pentru că „lumea exterioară se desprinde la nesfârşit în spațiu şi în timp, precum şi întregul complex al percepțiilor din interior" [15, p. 50]. Iată de ce, regăsirea fetei în pom porneşte de la o alegere hotărâtă şi, intuitiv, foarte responsabilă. Cu el urmează să împartă toate dulciurile, secretele, emoțiile inocente. Observăm că jocul copilăresc, de la prima vedere, este, de fapt, un joc al existenței. Iar dacă nu-l respecți, umbli căutând toată viața să răspunzi la întrebarea: *cine sunt eu?* În consecință, fata ajunsă la maturitate îşi primeşte soțul drept o binecuvântare, pe care trebuie să-l completeze, iar bărbatul îşi va regăsi în ea partea sa obscură, *anima*, orientându-i pe ambii spre Cer.

Aceeaşi încărcătură simbolică poartă şi arborele lui Maitreyi, numit „şapte frunze". Prin intermediul lui, ea trăieşte primul fior al dragostei platonice şi erotice. Fata se îndrăgosteşte de cel mai frumos şi mai voinic copac, pe care îl alege să-i fie completare spirituală şi emoțională. Din punct de vedere psihologic, ea regăseşte virilitatea – *animus*, ce o va împlini în frumos şi sensibil. Ramurile copacului le asociază cu brațele bărbatului, la atingerea cărora simțea o fericire supraumană: „O fericire atât de dulce, mărturiseşte personajul, încât îmi pierdeam răsuflarea". Erosul şi atmosfera nocturnă sporesc realitatea să se strecoare încet într-o stare de vis. Din cauză că „tocmai noaptea se produce în noi toți o schimbare de stare, trecerea conştiinței în sediul inimii, astfel încât, chiar când rămânem treji, noaptea se păstrează tendința acestei deplasări care integrează tot ce poate da erosul" [16, p. 135]. Prin dizolvarea dualității, Maitreyi tinde să evadeze din lumea limitativă şi să restabilească starea primordială. Astfel că scenariul inițierii cosmice a lui Maitreyi începe pe timp de noapte, când „dispar granițele dintre lumea reală şi cea a misterelor" [17, p. 103]. Şi continuă cu evadarea din realitatea istorică în cea spirituală, prin depărtarea de casă, dezgolirea şi ridicarea la cer cu ajutorul brațelor copacului ce mai simbolizează, scrie Mircea Eliade în *Naşteri Mistice*, „axa cosmosului, Arborele Lumii" [18, p. 69].

BDD-A20056 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:50 UTC)

Intima purificare va continua printr-o ascensiune extatică, menținută cu recitaluri de versuri, ce exprimă starea de extaz. Este momentul ce reprezintă efortul de contopire cu celălalt, sentiment al emoției panteiste [19, p. 32]: „Îi vorbeam, îl sărutam, plângeam. Îi făceam versuri, fără să le scriu, i le spuneam numai lui; cine altul m-ar fi înțeles”? Prin eros, pe care Platon l-a numit „daimon puternic” ce „umple golul dintre o natură şi cealaltă” [20, p. 90], Maitreyi tinde să abolească Cosmosul. Şi panteismul hindus ori contopirea eului feminin cu cel masculin, precizează Mircea Eliade, pregăteşte fata să-şi asume modul specific de existență, adică de a deveni creatoare. În același timp, ea este instruită în privința responsabilităților ei în societate şi în cosmos. Julius Evola consideră că femeile care s-au apropiat cel mai mult de imaginea *femeii absolute* sunt cele ce aparțin civilizației din valea Indului. Unele din trăsăturile definitorii erotico-estetice sunt: „talie foarte subțire, şolduri foarte largi, (…) coapse puternice, glezne fine, (…) ochi mari, gură cărnoasă şi senzuală, nas mic, păr foarte lung” [16, p. 7]. Astfel că Maitreyi este un etalon al frumuseții interioare şi al celei exterioare. Drept argument vine observația lui Allan: „Nu are o frumusețe regulată. Ci, dincolo de canoane, expresivă până la răzvrătire, fermecătoare în sensul magic al cuvântului”, „ochii prea mari şi negri, buzele cărnoase şi răsfrânte, sânii puternici de fecioară bengaleză”, „şolduri mari, mijloc prea subțire”.

În concluzie, susținem că Mircea Eliade a redat prin intermediul personajelor sale o lume vie a eternului în care protagoniştii romanului îşi regăsesc Sinele. Allan, personajul masculin orgolios de descendența sa continentală, vine în India s-o civilizeze. Însă, după cum am observat, acest tărâm exotic îl vrăjeşte prin imaginile sale arhetipale, astfel încât natura indică îi descoperă unitatea sa primordială. În mod special, un rol important în procesul de anamneză joacă vegetația cu manifestările ei de sacralitate ascunsă. Prin urmare, personalitatea artificială a protagonistului Allan se vădeşte tot mai fragilă. Pe lângă eul său cotidian, profan, frivol şi raționalist se adaugă o *anima* – partea feminină ce-l orientează spre androginizare. Alteritatea ca Ființă Supremă, abia redobândită, tinde să cucerească întreaga ființă a europeanului, de aceea, Maitreyi, fiica inginerului Naredra Sen, îl ajută să depăşească fisura anamneziei şi să se împlinească printr-o simbioză cosmică. Ca urmare, Allan trece printr-o îndelungată metamorfoză psihologică, spirituală şi chiar fizică. Frica de necunoscut îl îndeamnă să respingă contopirea cu *celălalt eu.* Însă, mai târziu, găseşte liniştea în *femeia* din Maitreyi, care, în romanul lui Mircea Eliade, are funcția să anihileze dualitatea *yin – yang* într-un ritual erotico-mistic.

Referințe bibliografice

1. Lazurcă Marius. *Zeul absent*. Literatură şi inițiere la Mircea Eliade. Ediția a II-a. Chişinău: Ed. Cartier, 2015.

2. Eliade Mircea. *Eseuri. Mitul eternei reîntoarceri. Mituri, vise şi mistere*. Bucureşti: Ed. Humanitas, 1991, p. 66.

BDD-A20056 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:50 UTC)

3. Eliade Mircea. *Mefistofel şi androginul*. Traducere de Alexandru Cuniță. Bucureşti: Ed. Humanitas, 1995.

4. Tofan Ştefan. *De la arhaic la liturgic. Lecţii de filozofie*. Editura Alter Ego Cristian, Algorithm, 1996.

5. Neagoş Ion. *Mircea Eliade. Mitul iubirii*. https://ru.scribd.com/doc/203865331/Ion-Neagos-Mircea-Eliade-Mitul-Iubirii, (accesat pe 16.01.2015)

6. Rougemont de Denis. *Iubirea şi Occidentul*. Traducere în română de Ioana Cândea – Marinescu. Bucureşti: Ed. Univers 1987.

7. Jung Carl Gustav. *Opere complete 7. Două scrieri despre psihologia analitică*. Colecție coordonată de Vasile Dem. Zamfirescu. Bucureşti: Ed. Trei, 2003.

8. Beauvoir de Simone. *Al doilea sex*. Ediția a III-a, vol. II. Trad. de Diana Crupenschi. Bucureşti: Ed. Univers, 2006.

9. Eliade Mircea. *Insula lui Euthanasius*. Bucureşti: Ed. Fundația regală pentru literatură şi artă, 1943.

10. Bruno Jean. N*eoplatonismul*. Trad. de Cătălin Anghelina. Editura Universitas, 2000.

11. Panainte Isabela Alina. *Eros mistic la Plotin*. Rezumat la teză de doctor. Universitatea din Bucureşti. Facultatea de Filozofie,2010 http://www.unibuc.ro/studies/ Docto rate2011Februarie/Panainte%20Isabela%20Alina%20-%20Eros%20Mistic%20la% 20Plotin/ PANAINTE%20ISABELA%20ALINA%20EROS%20MISTIC%20LA% 20PLOTIN%20 REZUMAT.pdf(vizitat pe 21.02.2015)

12. Blaga Lucian. *Religie şi spirit*. Sibiu: Ed. Dacia Traiană S.A., 1942.

13. Jung Carl Gustav, apud: Mureşean Vlad. *Jung şi inconştientul transcendental*// Sens Giratoriu, anul 4, nr. 60, 1-15 mai, 2009.

14. Eliade Mircea. *Insula lui Euthanasius*. Bucureşti: Ed. Fundația regală pentru literatură şi artă, 1943.

15. Deussen Paul. *Filosofia Upanişadelor*. Trad. De Corneliu Sterian. Bucureşti: Ed. Herald, 2000.

16. Evola Julius. *Metafizica sexului*. Cu un eseu introductiv de Fausto Antonini. Trad. de Sorin Mărculescu. Bucureşti: Ed. Humanitas, 1994.

17. http://ru.scribd.com/doc/25222159/Dictionar-de-Motive-Si-Simboluri-Literare (ac cesat pe 06.01.2015).

18. Eliade Mircea. *Naşteri Mistice*. Traducere de Mihaela Grigore Paraschivescu. Bucureşti: Ed. Humanitas, 2013.

19. Eliade Mircea. *Yoga. Problematica filozofiei indiene*. Prefață de Constantin Noica. Ediție îngrijită de Constantin Barbu şi Mircea Handoca. Craiova: Ed. Mariana, 1991.

20. Platon, apud: Evola Julius. *Metafizica sexului*. Cu un eseu introductiv de Fausto Antonini. Trad. de Sorin Mărculescu. Bucureşti: Ed. Humanitas, 1994.

21. Eliade Mircea. *Jurnal*, vol. I. Bucureşti: Ed. Humanitas, 1993.

22. Jung, Carl Gustav. *Opere complete. Arhetipurile şi inconştientul colectiv*, vol. I. Colecție coordonată de Vasile Dem. Zamfirescu. Trad. din limba germană de Dana Verescu, Vasile Dem. Zamfirescu. Bucureşti: Ed. Trei, 2003.

BDD-A20056 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:50 UTC)